

Milton E. Esman, **DIASPORAS IN THE CONTEMPORARY WORLD**,
Cambridge, Polity Press, 2009, 210 pp.

U ovoj knjizi Milton Esman razmatra različite aspekte koje karakteriše prisustvo i aktivnosti dijaspore u pojedinim delovima sveta. Od definicija do brojnih studija slučajeva i mogućih perspektiva ovim migrantskih zajednica, autor daje pronicljiv opis dijaspore i njenog pozitivnog i negativnog učešća u savremenom društvu.

Esman razlikuje tri različita tipa grupa dijaspore: naseljenička dijaspora, čiji je cilj da zauzme dominantan položaj u zemlji domaćinu, radnička dijaspora, koja obično obuhvata nekvalifikovane pojedince u potrazi za boljim životnim standardom, i preduzetnička dijaspora, koju predstavljaju obrazovani stručnjaci, a koji zbog nedostatka mogućnosti u svojim matičnim zemljama odlučuju da je napuste. Bez obzira o kojoj grupi se radi, većina njenih pripadnika i dalje nastavlja da neguje veze sa svojom bivšom matičnom zemljom. „Oni mogu podržavati ili se protiviti sadašnjoj vlasti, pružajući moralnu i finansijsku pomoć strani za koju pokazuju naklonost. Dijaspore se može podeliti u frakcije i podržavati stranke koje se takmiče u njihovoj bivšoj matičnoj zemlji“ (str. 19).

Najznačajniji deo ovog istraživanja su studije slučajeva. Esman se opredelio da analizira nekoliko u savremenom svetu najznačajnijih migrantskih zajedni-

ca. Autor započinje sa severnoafrikancima u Francuskoj čije prisustvo je dovelo do problema posle naftne krize 1973. kada je visoka stopa nezaposlenosti „proizvela osećanja ozlojeđenosti, izolacije i bespomoćnosti“ među imigrantima (str. 27). Kasnije je francuska vlada pokušavala da u većoj meri uključi imigrante u društvo, ali se čak i u ovom procesu nailazilo na prepreke kada su Francuzi podržali alžirsku vojsku koja se usprotivila pobedi islamista na izborima u Alžiru 1992, što je rezultiralo sve većim uključivanjem pripadnika ovih imigranata u džihad u Francuskoj (str. 31). U drugoj studiji slučajeva razmatra se položaj kineske grupe imigranata u Maleziji, Japanu i Tajlandu, i stoga, Esman zaključuje da je Japan zemlja samo Jamato naroda i ima prilično netolerantan stav prema strancima. Međutim, u Japanu se pojavio manjak radne snage u raznim oblastima, što znači da će japanska odbornost prema imigrantima morati da se promeni. Takođe se razmatra situacija na Bliskom istoku. Po Esmanovim rečima „...izraelska naseljenička dijaspora je uspešno apsorbovala imigrante iz mnogih zemalja... izgradila je modernu naciju koja govori hebrejski i ima živu vlast“ (str. 59). Danas je Izrael dom mnogim Rusima koji su prvobitno smatrani pripadnicima preduzetničke dijaspore. Što

se tiče Palestinaca, oni su prvenstveno prisutni u Kuvajtu gde su se izborili za dobar status koji uključuje značajna mesta u vladi, vojsci i privatnom sektoru (str. 85). Poslednje dve studije slučajeva se odnose na zajednice imigranata u Severnoj i Južnoj Americi. Esman razjašnjava poziciju Afrikanaca u Brazilu i Meksikanaca u Sjedinjenim Državama: dok je kod prvih došlo do značajnog napretka u zemlji domaćinu od devedesetih godina 20. veka, ovi drugi se nalaze u nepovoljnom položaju zbog problema sa dokumentima u Sjedinjenim Državama.

Sve studije slučajeva navode na prihvatanje diskursa adaptacije. Ovde, Esman utvrđuje da postoje dve faze adaptacije: akulturacija, koja podrazumeva prihvatanje i usvajanje lokalne kulture, i asimilacija koja podrazumeva prihvatanje državljanstva zemlje imigracije (str. 103). Međutim, grupe imigranata u dijaspori nisu uvek voljne da se u potpunosti adaptiraju. U stvari, u nekim slučajevima oni žele da postanu državljani zemlje domaćina i traže za sebe korist, ali prenebregavaju važnost akulturacije. U ovom smislu, Esman govori o muslimanskoj dijaspori u Evropi. Evropljani često vide muslimane kao „islamofašiste“, kao preteče velike zavere o islamizaciji Evrope. Za njih se smatra da nemaju interesa da se integrišu u evropska sekularna, demokratska društva (str. 105). Čest je slučaj da odluka da se u potpunosti ne integrišu u društvo proizvede konflikte između zemlje domaćina i grupe imigranata u dijaspori.

Zajednice imigranata u dijaspori mogu da dovedu do pojave novih kretanja u međunarodnoj politici. Njihova transna-

cionalna priroda i često nastojanje da zadrže svoj dvojni identitet, dopušta im da utiču na događaje u svojoj matičnoj zemlji kao i u zemlji domaćinu. Dok se vlasti u matičnoj zemlji mogu opredeliti da se oslone na pripadnike svoje dijaspore kako bi se postigli strateški ili ekonomski ciljevi, pripadnici dijaspore mogu za uzvrat tražiti zaštitu od vlasti svojih matičnih zemalja dok su u inostranstvu. Štaviše, Esman upozorava da vlasti matičnih država mogu tražiti da se umešaju povodom neprijateljskih akata koje su počinili pripadnici njihove dijaspore – što predstavlja aspekt kojim se potvrđuje značaj zajednica u dijaspori kao nedržavnih faktora u međunarodnim odnosima. Pored toga, zajednice u dijaspori mogu igrati aktivnu ulogu u etničkom konfliktu u zemlji domaćinu. U cilju regulisanja odnosa između dijaspore i društva zemlje domaćina države se oslanjaju na tri strategije uzajamnog uključivanja, a to su: podsticanje pluralističkih aspekata društva, unapređenje integracije u maticu i pokazivanje uvažavanja različitosti.

Ipak, više država karakteriše politika isključivanja nego uključivanja. Esman primećuje da su odgovori na politiku isključivanja manje predvidivi, ali u nekim dijasporama se, bez obzira na to, nadaju promenama u politici kojima će im se omogućiti da budu prihvaćeni kao jednaki (str. 165). Autor ovde govori o muslimanskoj dijaspori u Evropi i dok uzima u obzir i dobre i loše aspekte koji karakterišu ovakav vid zajedničkog života koristi prethodno razrađene strategije da bi pokazao kako da se izbegnu konflikti u budućnosti.

Da zaključimo, knjiga sadrži izvesna pitanja u okviru kojih se raspravlja o položaju zajednica u dijaspori u savremenom svetu. Esmanova analiza je korisna i za studente i za kreatore politike koji se bave ovom prilično kontro-

verznom temom. Iako su neki od njegovih izvora od spornog značaja za akademsko pisanje (Wikipedia), on ipak uspeva da predstavi validne argumente i podstakne dalje analize u ovoj oblasti.

Branislav RADELJIĆ

Michiko Ikeda, JAPAN IN TRADE ISOLATION, 1926-37 and 1948-85,
International House of Japan, Tokyo, 2008, p. 363.

Knjiga profesorke Michiko Ikeda sa harvardskog univerziteta pod naslovom *Japan u trgovinskoj izolaciji 1926-37 i 1948-85*, prvi put je objavljena na engleskom jeziku 2008. godine u izdanju Međunarodne japanske kuće (International House of Japan), nevladine organizacije koja u Japanu deluje od 1952. godine sa ciljem promovisanja intelektualne i kulturne međunarodne saradnje. Da je ova knjiga plod dugogodišnjeg istraživačkog rada govori nam i činjenica da je profesorka Michiko Ikeda radila na poziciji ekonomskog i statističkog analitičara u okviru Opšteg sporazuma o carinama i trgovini (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT), dok je njena doktorska disertacija nosila naslov: “Protekcijonizam i diskriminacija u odnosu na spoljnu trgovinu Japana 1926-1937“.

Profesorka Ikeda vraća nas u doba nakon Prvog svetskog rata, kada je Japan počeo da izgrađuje svoju ekonomsku snagu na izvozu i dok je još uvek bio zemlja u razvoju. Ovo doba japanske

ekspanzije na inostrana tržišta bilo je praćeno brojnim teškoćama koje su pored mnogobrojnih bojkota japanske robe, podrazumevale i poslovanje u uslovima Velike ekonomske krize iz 1929. godine.

Knjiga predstavlja priču o borbi japanskog naroda za uspostavljanje ekonomske saradnje sa ostatkom sveta, za promociju izvoza i ukidanje bojkota, kao i carinskih i necarinskih barijera u odnosu na japansku robu. Ovo je studija o naporima Japana da izađe na kraj sa Sjedinjenim Američkim Državama i njihovom politikom specijalnih carina na uvoz robe iz Japana, dugogodišnjim kineskim bojkotom japanske robe, kao i trgovinskim konfliktom sa Velikom Britanijom, odnosno zemljama Komonvelta.

Autor ni u jednom trenutku nije zanemario uticaj politike kao osnove za mnogobrojne trgovinske konflikte sa ostatkom sveta, ali se u ovoj studiji profesorke Ikeda potrudila da argumentovano i metodološki utemeljeno istraži i objasni uticaj protekcijonizma na japansku